

שְׁלֵמָה מוֹלְכוֹ

רומן היסטורי, טרילוגיה, מאת א. א. ק. ב. ק. הוצאה "עם עובד", סדרת "כתבי סופרים"

א. א. ק. ב. ק.

האגדה אומרת: ביום שחרב המקדש נולד המשיח. מימרא זו באה ללמד על מידת החיוניות, שהיתה מצויה בקרב העם, שראה בשעה החמורה של אבדן ארצו את ראשית נצנוצי הנאור לה. על תלי החרבות זרח כוכב הגאול. אידיאה משיחית זאת היתה לדורות היהדות הגולה והגדפה העורק החיוני ביותר של היותה. עם כל מגע נבילי החולדות היהודיים, בכל הזמנים ובכל התקופות, מתנשבת מהם הרוח הגדור לה של "נצח ישראל", שאינה נשברת בכל סופות הזדון.

אולם אידיאה זו, כל כמה שהיתה חומת חוסן כלפי חוץ, כנגד הגויים "שבעים הזאבים" — נסתבמה לא פעם במאבק לבטים מבפנים, והכבי שיה האחת" כמעט ונטרפה בידי עצמה.

שלמה מולכו הוא אחת הדמויות המופלאות בגאלריה המשיחית, מבין האנוסים אשר בפורטוגל יצא, והוא אז דון דיאוגו פירס, מקורב בחצר המלכות ומתהלך עם שרים ורוננים, אנשי כהונה ודת, ואף כי נתגדל במנזר, ידע את מוצאו היהודי ובא בקשרי סתר עם האגרסים. בדמיונו המרהיב נמשך אל המסתורין, ובהשפעת דוד הראובני, שנפגש עמו בליסאבון, נמשך לבו אחר "הג' אולה המעשית". בסכנת החיים מל את עצמו וחזר ליהדות בגלוי בשם שלמה מולכו. יצא את פורטוגאל ונדד על פני ארצות הרבה, בעיקר במרכז היהדות של הימים ההם, היה מגן לאנוסים, הטיף והסביר לאפיפיור ולראשי הצורות את היעודים המרסניים של היהדות והסתכן בויכוחים דתיים פומביים. בא לרומא וישב מס' תחר בבלואים עם העניים אשר על נהר הטיבר, צם והסתגף הרבה רחזה חזיונות על שטפונות עזים ברומא ובפורטוגאל; גבואותיו התקיימה וכבודו עלה בעיני הואתיקן. שונאים רבים קמו עליו, נרדף ונידון לשריפה וניצל ע"י האפיפיור. התהלך עם דוד הראובני בניציה ויחד עמו עלה לרגנסבורג, להתייצב בפני הקיסר קארל החמישי ונסיכים ושרים, שהת' כנסו שם, הופיע עם דגל, שעליו תרוי תות המלים: "מי כמוך באלים אדוני". נתפס בפקודת הקיסר, נידון לשריפה ועלה על המוקד בגבורה ובגאון.

פרק מיוחד ורב עלילה בחייו הוא שהותו בצפת והתעלותו במעלות הקבלה והמיזם הדתי. היה מקורב ליוסף קארו והתהלך עם שלמה ק. ב. ק. פייטן "לכה דודי".

לא כל הפרטים ההיסטוריים ברורים כל צרפת, והרבה אגדות רקומות על אישיותו ופעליו. המספר האמן א. א. ק. ב. ק. בהעלותו על יריעה נרחבה את עלילות הגבורה של הדמות הדרמטית הגדולה הזאת — בדוקומנטציה ההיסטורית המבוססת ואף באגדות העם ובסיפורי המסורת.

שלושה חלקים לרומאן: האהבה, האמונה, הקרבן. ספר "האהבה" סובב על תקופת ליסאבון, בעודו דון דיאוגו פירס. הספר מכניס אותנו אל האוירה הקדורנית של חצר המלכות בפורטוגאל בתקופת האינקוויזיציה. כאן שוררות קנאות אכזרית בבקשת האלוהים והתרוצצות יצרים של

פה" כאשר יודיע על כך בדברי הלני לספר, לא "הדיוק הכרונולוגי" היה לו עיקר, אלא "הקולוריט ההיסטורי", ובוה השיג הישג נפלא.

נוף צפת והגליל, מסכת אישים מופלאה, יוסף קארו החסיד, המשורר המקובל שלמה אלקבץ, בית הנגיד משה סידו ובנו גמליאל, שנפשו מתמרקת ביטורים מאימתה של לילית, בית הנריקז ובתו דונה אינגרציה, שעלו מפורטוגאל לצפת — תיאורים רוטטים, דשנים, רוויים רעיונות נשני בים, רעיונות הגאולה האישית וחירות האומה, "להקהיל קהילות — מעורר דון הנריקז את מולכו — לאמור להם... עטלפים... הפרפרות!... איך לא תבושו? ארצנו הקדושה ישנה בער לם... לא נסתלקה מן העולם יחד עם לוחות הברית..."

ופרידה מולכו מיוסף קארו, ויציר אתו מצפת לקריאת יעודו להיות "המ' גיד מארץ ישראל" בקהילות אשכנז, הנתונות למרמס ולשעבוד הגויים — פרקים נפלאים, המעלים את הנשמה עם קריאתם.

ספר "הקר בן" כולל את תקופת מולכו בקהילות אשכנז, רוסתיים, נירנברג, רגנסבורג — הם מקומות העלילה, ושוב מעלה קבק דמויות מופלאות ומחוטבות — יוסף איש רוסתיים ופריידלין בתו, ר' יודיל, ר' זוסיל ור' יעקב, יהודי אשכנז מוכר הקים, שאינם נלהבים ביותר לדרשות "המגיד מארץ ישראל" ומלגלגים עליו בספקנות: "מה נעשה שם בארץ ישראל? גזרע מלפפונים ונאמר תהלים?" ומאידך — "לארץ ישראל נלך בלי האפיפיור". זו האמונה בביאת הגואל האמיתי, אשר ביניהם קובעת את ההיתר להאריך את הגלות...

בשפע תיאורים ובשלל גונים פורש קבק אף בחלק זה את "הקולוריט ההיסטורי" יותר מאשר את "הדיוק הכרונולוגי". אולם דמותו האישית של מולכו בוקעת וזוהרת מעל רקע הת' קופה כדמות אחד פלאי, ולא בכדי עורר השתוממות בלב כל רואיו בע' לותו בהדרת מלך אל מוקד הלהבות, אהבת, שירה, חזון ואמונה מזה — רשע, זדון, אינקוויזיציה מזה, אלה הכוחות המתנגשים ברומאן ההיסטורי הגדול של א. א. ק. ב. ק.

צ. קרול

